

Guds rikes ekonomi

Finns det ett bibliskt, ansvarsfullt sätt att hantera pengar?

Ola Wingbrant

2015-05-24

Introduktion

Till alla er som jag inte mött tidigare, jag heter Ola Wingbrant, och det händer att jag predikar här i församlingen ibland. Idag har jag tänkt prata om ett kontroversiellt ämne. Nu tänker alla "sex eller pengar". Så vilket är det? Sex verkar inte vara särskilt kontroversiellt utanför kyrkans väggar längre, men pengar däremot, det är fortfarande tabu i många sammanhang. Så jag har tänkt att prata om pengar, eller snarare ekonomi. Guds rikes ekonomi.

Frågan

Finns det ett ansvarsfullt, bibliskt sätt att hantera ekonomin?

Svaret är ja. Och jag tänker förstöra alla överaskningsmoment genom att ge det redan nu. *Det handlar om att förändra vårt synsätt och börja tänka förvaltning istället för ägande.* Frågan som återstår är vad det innebär.

Många av er har säkert hört uttrycket, "cash is king". Det stämmer inte i Guds rike. Där är det Jesus som är kung, och det är mycket mer än bara kontanter som gäller. Låt mig förklara.

Har du någon gång hört människor prata om "Den andliga verkligheten"? Till skillnad från... jag vet inte den synliga kanske. Som att de skulle vara två separata enheter. Jag tror inte alls på det. De två olika aspekter som är intimt sammanflätade och utgör *en* verklighet. Det finns kopplingar mellan det materiella och det andliga. En av dessa kopplingar går över pengar.

Jag vet inte om du har känt av den här kopplingen själv någon gång. Kanske har du blivit avundsjuk på din grannes nya bil, välskötta trädgård, eller otroligt snygga kläder? Avundsjuka är ett andligt tillstånd, bil, trädgård och kläder är alla materiella ting. Det materiella ger en andlig påverkan.

Det här verkar förstås åt andra hållet också. Vad som rör sig i mitt andliga liv kommer att påverka hur jag betar mig, vad jag får för relationer till andra människor och slutligen hur jag hanterar mina pengar och vad jag införskaffar i form av kläder, prylar m.m.

Kapitalet i Guds rikes ekonomi utgörs därför av mycket mer än bara pengar. Mer eller mindre alla delar av livet är inblandade.

Jesus om pengar

Jesus berör vid flera tillfällen kopplingen mellan det materiella, ofta i form av pengar, och det andliga. Det är sällan pengarna som är huvudtemat men de dyker upp i olika sammanhang, till exempel i attityder eller relationer. Jag tänkte att vi skulle titta lite närmare på två texter.

Den rike mannen

Den första texten är hämtad ur Markusevangeliet. Jesus är på väg till Jerusalem och predikar i de städer och byar han passerar. När han är på väg att lämna ett ställe står det följande:

Mark 10:17-27 (Matt 19:16) (Den rike mannen)

Innan vi läser den andra texten kan vi bara notera att frågan från början inte handlar om pengar eller ekonomi, utan om evigt liv. Men det här avsnittet visar på ett sorligt sätt vilken makt pengar kan ha. Detta är det enda dokumenterade fallet i Nya Testamentet där någon blir kallad till lärjunge av Jesus men faktiskt väljer att inte följa. Han gör så för att han *ägde* mycket.

Kvinnan som gav allt

Den andra texten är hämtad ur ett annat sammanhang lite senare. Jesus har kommit fram till Jerusalem och har redan haft ett antal debatter med de etablerade auktoriteterna i form av representanter från de olika partierna, Fariséer, Sadukeer och Herodianer i lite olika frågor. Nu handlar det om generositet.

Mark 12:41 (Kvinnan som gav allt)

Fattigdom för fattigdomens skull

Kvinnan var fattig. Jesus var fattig. Dessutom säger han i princip att rika inte kan komma in i himmelriket. Han uppmanar mannen att göra sig av med allt. Vad är poängen? Ska jag göra mig själv fattig?

Vid en första anblick kan man lätt få det intrycket. Emellertid tror jag inte att vi alla ska sälja allt vi äger och dela ut till de fattiga, för att på så sätt själva bli fattiga och därmed öppna dörrarna för oss till himmelriket.

Nu tänker en del av er, "puhh, vad bra, för det har jag *inte* lust med". Om du är en av dem, kom ihåg det, för vi kommer ha andledning att komma tillbaka till det.

Anledningen till att jag inte tror på ett allmänt "sälja-allt-schemat" är flera.

1. Din inträdesbiljett till himmelriket skulle då vara beroende av en prestation från din sida. Genom att läsa andra delar av Bibeln vet vi att så inte är fallet.
2. Det är inte vad Jesus säger i stycket om den rike mannen. Jesus säger att det är omöjligt för en rik att komma in i himmelriket *av egen förmåga*. Inte på något sätt antyder han att detta skulle vara lättare för en fattig.

Anledningen till att han säger detta är att han tar tillfället i akt att röja undan ett missförstånd hos sina lärjungar och bland många andra. På den här tiden fanns det en ganska utbredd uppfattning om att om man var rik och framgångsrik så var man rättfärdig inför Gud. Lite som vår tids framgångsteologi. Din yttre välgång är en temp på hur det står till i din relation med Gud. Det är den tanken Jesus avvisar här, och som vi ser gjorde det hans lärjungar förvånade.

3. Jesus var fattig, ja. Men det var inte för att ge honom en fribiljett in i himlen. Det var han själv fullt medveten om. Med facit i hand vet också vi att han betalade ett högt pris. Faktum är att priset han betalade var för dig och mig. Hade det bara gällt honom själv hade han aldrig behövt göra sig besväret att komma till jorden.

Nej, jag tror att hans fattigdom helt enkelt var det bästa sättet för honom att nå ut med sitt budskap, att visa och lära oss vem Gud är, och att kalla oss till honom.

Inte minst ger hans fattigdom tyngd åt hans tidigare uttalande om att rikedom inte är ett mått på hur god relationen till Gud är.

4. Slutligen då, den fattiga kvinnan som gav allt. Man skulle kunna säga att det här är en korrektion av hur människor tenderar att mäta generositet. Jesus ord avslöjar hur generositet mäts i Guds rike. Det

är lätt att göra misstaget att bara titta på hur mycket som ges. Men det är inte rätt sätt. *Det är inte hur mycket du ger som är avgörande, utan hur mycket du behåller för dig själv.* Sammanhanget avslöjar att detta misstag gjordes av rika som gärna ville visa sig rättfärdiga.

Ägarskap

Det som är "sälja-allt-schemats" förtjänst är att det uppenbarar ett attitydproblem kring ägande. För mannen som träffade Jesus blev det ett avslöjande av vad han satte högst. Ett evigt liv, eller pengar och framförallt markegendomar här på jorden.

Vi lever alla på en glidande skala ekonomiskt. På ena sidan de som överlever på andra människors givmildhet, och på andra sidan de som lever i ett otroligt överflöd. Jag vet inte var någonstans du befinner dig på den skalan, och jag tänker inte försöka placera dig. Det vi måste förstå är att *alla* ställs inför utmaningar när det gäller pengar, de ser bara lite olika ut. Till exempel:

Den rike:

- Oro över att förlora det han/hon har.
- Oro över att använda tillgångarna på fel sätt.
- Viljan och längtan att ha eller äga mer och mer.
Det här är också kopplat till givmildhet. Jag vet inte om du har själv har känt det, men det kan vara svårare att ge bort pengar när man har mycket, än när man har lite. Min egen erfarenhet är att om jag har 200 kr är motståndet att ge bort 20 kr inte så stort. Det är svårare att ge 2000 kr om jag har 20 000 kr. Det är 10% i båda fallen...
Kvinnan som vi läste om var väldigt fattig, men hon gav allt hon hade.
- Förakt för den fattige. Attityden "klipp dig och skaffa dig ett jobb", alternativt ignorera den fattige. t.ex. titta bort när man ser tiggare på gatan. En kvinna jag har pratat med sa
"Jag vill aldrig bli rik."
Hon hade sett och upplevt hur rika människor antingen ignorerade eller föraktade henne. Hon ville inte bli sådan.
- Låta materiellt välstånd vara ett mått på Gudsrelationen. "Om jag är rättfärdig belönar Gud mig. Jag är rik, alltså måste jag vara rättfärdig.". Som jag sa tidigare så var det precis det här synsättet Jesus avvisade.

Den fattige:

- Oro för dagen och framtiden. Kommer jag ha något att äta imorgon.
- Förakt för den rike. "Det vet man ju hur de är. De tror att de är något bara för att de har...". Men Jesus såg med kärlek på den rike mannen.
- Avundsjuka, bitterhet och/eller självömkan på grund av den ekonomiska situationen.
- Superandlighet. "Rika människor med pengar på banken är svaga i tron. Jag lever av och i tron. Jag behöver minsann ingen rikedom eller pengar". Notera att detta är precis samma misstag som den rike. En bedömning av gudsrelationen utifrån ett materiellt perspektiv. Man har bara vänt på bedömningskriteriet.

Båda:

- Väldigt lätt att bygga en identitet kring sin ekonomiska situation. Du är vad du äger.
- Avgudadyrkan. Både den fattige och den rike sätter genom ägandet det materiella i centrum.

1 Tim 6:9-10 De som vill bli rika råkar ut för frestelser och snaror och många oförnuftiga och skadliga begär som störtar människor i fördärv och undergång. *Kärlek* till pengar är en rot till allt ont. I sitt begär efter pengar har vissa kommit bort från tron och vållat sig själva mycket lidande.

Förvaltarskap

Inget av det ovan som gäller för ägande är eftersträvansvärt, vare sig jag är fattig eller rik. Därmed är vi tillbaka där vi började, i behovet av en förändring, i behovet av att byta synsätt.

Det är nu det är dags för oss som tyckte det var skönt att inte behöva sälja allt att börja skruva obekvämt på oss.

Vi måste nämligen släppa tanken på ägande, och börja tänka förvaltande. Varför just förvaltning? Därför att allt egentligen tillhör Gud. Du äger inte det du har, du förvaltar det bara. Det är en tankegång som finns med genom Biblen.

- **1 Mos 2:15** Adam sattes som förvaltare av Eden. I texten används orden "bruka och bevara".
- **3 Mos. 25:23** "[L]andet är mitt och ni är främlingar och gäster hos mig."
- Jesus har flera liknelser som berör förvaltarskap. Ofta är de på temat en tjänare som tar hand om något medans hans herre är borta.

Hur göra?

Om frågan är hur vi på ett bibliskt och ansvarsfullt sätt kan hantera pengar, och svaret är förvaltarskap, så måste vi ställa oss frågan: vad innebär det? Jo, Gud gjorde skapelsen till sin ära, så den grundläggande principen är:

Ett gott förvaltarskap är ett förvaltarskap som ärar Gud.

Märker ni vad som händer. I motsats till ägarperspektivet så hamnar Gud i centrum och det materiella blir underordnat Gud.

Att inse att jag inte äger det jag har, utan bara förvaltar det, får ganska stora verkningar när man börjar bena ut konsekvenserna. För att börja göra det kan det vara till hjälp att ställa sig själv en serie frågor och försöka besvara dem.

- Vilken är min relation till pengar? Vad känner jag när jag har mycket? Hur känns det att ha lite?
- Vad gör jag med de pengar och resurser jag har fått? Varför har jag fått dem? Delar jag med mig om jag har ett överflöd?

Det här kan vara en knepig fråga. Lite hjälp hittar vi i **2 Kor 8:13** där Paulus skriver

"Meningen är ju inte att andra skall få det bättre och ni få det svårt. Nej, det är en fråga om jämvikt;"

Och lite senare i samma brev:

2 Kor 9:7-8 Var och en skall ge som han har beslutat i sitt hjärta, inte med olust eller av tvång, ty Gud älskar en glad givare.

- Om det här var min pappas pengar, skulle jag hantera dem på samma sätt?
- När, var och varför köper jag nytt? Vad gör jag med det gamla? Köper jag en ny mobiltelefon vartannat år? Skor? Kläder? Väskor?

Styrs mina inköp av önskan eller behov? Varning för självbedrägeri, att förvrida vår egen önskan till ett behov för att legitimera det.

Den sista punkten handlar mycket om konsumtionsmönster och skulle kunna bli en predikan i sig. Gott förvaltarskap innebär inte alltid att köpa det billigaste alternativet. Ytterst handlar det om Adams uppdrag, att bruka och bevara, om naturresurser. Inte heller behöver det innebära att alltid avstå något. Till exempel kan vi mycket väl behöva dyrare kläder eller skor, inte minst för att visa andra människor respekt i vissa situationer. Att respektera människor är att ära Gud. Det vi bör fråga oss är om vi verkligen behöver t.ex. tre par skor i den klassen.

Samma sak med hem och hus. Om ett stort hus tillåter en livsstil och möjligheter som ärar Gud på ett sätt som en liten etta inte gör, så kan det stora huset mycket väl vara en bra idé.

Eller ta rekreation. Det är en del av "shalom" och är en annan sida av förvaltningen. "Shalom" är en hebreisk term som förenar fred, frid, harmoni och välmående, livet i dess fullhet. Det är vad Gud vill ge oss i vårt förvaltande. I det perspektivet kan en resa kan mycket väl vara passande.

Men vi måste börja se på vår ekonomi genom en förvaltares ögon, och vi måste vara ärliga. Vi måste vara både kassörer och revisorer samtidigt.

Omställningen

Det här är förstås en omställning som inte kommer av sig själv. Vi behöver träna oss. Ingen kan inte springa ett maraton utan att träna innan. Då kommer kroppen att haverera. På samma sätt är det här. Jag tror att det är en omställning som de flesta av oss behöver göra gradvis. Ett bra sätt att börja är att se över och utvärdera sitt kontoutdrag.

Utmaning 1

Efter att ha klarat av månadens alla *nödvändiga* utgifter, skänk bort återstoden av månadslönen till något/några välgörande ändamål. Med nödvändiga menar jag sådant som hyra, budget för mat, busskort till jobbet, eller liknande. Och nej, de där snygga skorna som du funderat på är inte nödvändiga, du kom hit med skor på fötterna och de duger säkert alldeles utmärkt. Inte heller ser jag förhandsbetalning av semesterstugan till sommaren som något nödvändigt *just den här* månaden.

Varför valde du den/de mottagarna som du gjorde? Hur kändes det? Var det det hemskaste du någonsin gjort? Kändes det som vansinne eller kändes det lite busigt kul? Var det en befrielse eller en mardröm? Varför tror du att just de känslorna väcktes? Har du pratat med Jesus om saken? Vad har du lärt dig om din relation till pengar? Har din syn förändrats? På vilket sätt i så fall?

Om du vill ha någon att dela och diskutera erfarenheten med kan vi antingen träffas på tu-man-hand eller kanske i en grupp om det skulle kännas bättre.

Utmaning två

För er som vill ta det här ytterligare ett steg. Kommer ni ihåg måttet på givmildhet? *Det är inte hur mycket du ger som är avgörande, utan hur mycket du behåller för dig själv.*

Vänd på förhållandet mellan "tioende" och månadsinkomst. Betrakta en tiondel som en månadspeng från Gud, resten tillhör honom.